

POSTANOWIENIE

Dnia 11 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania E. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. oraz R. K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Ł.

o wysokość składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, składki na Fundusz Pracy, wysokość podstawy wymiaru składek i podleganie ubezpieczeniu

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 11 marca 2021 r.,

zażaleń: E. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

w Ł. oraz R. K. na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 26 czerwca 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) postanowieniem z dnia 26 czerwca 2020 r. odrzucił skargi kasacyjne wniesione przez odwołujących się E. Sp. z o.o. w Ł. i R. K. od wyroku tego Sądu z dnia 29 maja 2019 r., którym oddalono apelacje obojga odwołujących się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. z dnia 21 marca 2018 r., oddalającego odwołania od czterech decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Ł. z dnia 21 marca 2017 r., to jest decyzji stwierdzającej podleganie

przez R. K. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym (emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu) w okresach od dnia 2 stycznia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2013 r. i od dnia 2 stycznia 2014 r. do dnia 1 stycznia 2015 r. jako zleceniodawcy u płatnika składek E. Sp. z o.o. w Ł. i ustalającej podstawy wymiaru składek z tego tytułu, decyzji wymierzającej podstawę wymiaru składek dla R. K. jako pracownika wymienionego wcześniej płatnika składek za grudzień 2015 r., a nadto decyzji wymierzających dla płatnika składek składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i na Fundusz Pracy w okresach podanych w tych decyzjach.

Uzasadniając swoje stanowisko, Sąd Apelacyjny podniósł, że skarżąca E. Sp. z o.o. w Ł. w swojej skardze kasacyjnej nie określiła wartości przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia, a jej pełnomocnik, wezwany do uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej, w piśmie z dnia 14 października 2019 r. przedstawił wyliczenie wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego odrębnie co do każdej z decyzji. Skarżący R. K. również nie określił wartości przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia, a jego pełnomocnik, wezwany do usunięcia braków formalnych skargi kasacyjnej, w piśmie z dnia 20 października 2019 r. także przedstawił wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego odrębnie co do każdej z decyzji.

Sąd Apelacyjny zaznaczył równocześnie, że skargi kasacyjne obojga odwołujących się, choć sporządzone w różnym czasie, dotyczyły tego samego postępowania Sądu drugiej instancji i były tożsamej treści, co uzasadniało ich łączne rozpoznanie.

Sąd drugiej instancji przypomniał w związku z tym, że przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było rozstrzygnięcie zawarte w kilku decyzjach regulujących różne kwestie. Zaskarżony wyrok został zatem wydany w warunkach art. 219 k.p.c. jako tzw. wyrok łączny. Konsekwencją tego była zaś konieczność spełnienia warunku dopuszczalności skargi kasacyjnej odrębnie w każdej z połączonych spraw. Połączenie kilku odrębnych spraw do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia na podstawie art. 219 k.p.c. nie tworzy bowiem nowej jednej sprawy.

Sąd Apelacyjny przytoczył także brzmienie art. 398² § 1 k.p.c. i zauważył, że tylko jedna z połączonych do wspólnego rozpoznania spraw była sprawą o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, a zatem skarga kasacyjna przysługiwała

w niej niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia. Pozostałe sprawy - ustalające podstawę wymiaru składek w konsekwencji ustalenia podlegania ubezpieczeniom społecznym – miały natomiast charakter spraw majątkowych, a zatem dopuszczalność skarg kasacyjnych zależała w nich od wartości przedmiotu zaskarżenia. W przypadku tych spraw określenie wartości przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia nie mogło zaś sprowadzać się do podania łącznej kwoty od sumy wymierzonych składek, ale musiało dotyczyć każdej indywidualnej sprawy z osobna, przy czym każda z tych kwot musiała przekraczać określoną w art. 398² § 1 k.p.c. kwotę 10.000 zł. Sąd Apelacyjny doszedł też do wniosku, że składki na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych są długiem płatnika, a zatem w sporze tym ubezpieczony nie jest ani stroną, ani zainteresowanym (art. 477¹¹ k.p.c.). W orzecznictwie nie ma z kolei sporu co do tego, że sporządzenie skargi kasacyjnej przez podmiot nieuprawniony jest brakiem nieusuwalnym, skutkującym jej odrzuceniem jako niedopuszczalnej, a art. 398⁶ § 2 in fine k.p.c. wskazuje, iż odrzucenie skargi kasacyjnej jest nakazane nie tylko z przyczyn wyraźnie w nim wskazanych, lecz także „z innych przyczyn”, do których niewątpliwie zalicza się wywiedzenie skargi przez podmiot niebędący stroną postępowania.

Co do pozostałych spraw dotyczących ustalenia podstawy wymiaru składek, Sąd Apelacyjny uznał natomiast, iż odwołujący się nie usunęli braków formalnych w zakresie wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia. Stosownie do art. 398⁴ § 3 k.p.c., w sprawach o prawa majątkowe skarga kasacyjna powinna bowiem zawierać również oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia. Pominięcie tego elementu konstrukcyjnego skargi, zgodnie z art. 398⁶ § 1 k.p.c., wiąże się z koniecznością wezwania skarżącego do usunięcia braku formalnego pod rygorem odrzucenia skargi. Usunięcie takiego braku formalnego musi mieć przy tym formę podania konkretnych kwot pozwalających sądowi na ustalenie, czy w sprawie przekroczono „próg kasacyjności”, nie może zaś polegać jedynie na przedstawieniu sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, bez finalnego jej podania.

Ponadto Sąd Apelacyjny uznał, że wywiedzione skargi podlegały odrzuceniu nie tylko z powodu nieusunięcia w terminie braków formalnych. Skarga kasacyjna płatnika składek w zakresie postępowania zainicjowanego odwołaniem od decyzji

organu rentowego ustalającej wysokość należnych składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych podlegała odrzuceniu, gdyż sprawa ta nie miała kasacyjnego charakteru. Wartość przedmiotu tego sporu wyliczona przy zastosowaniu właściwych przepisów wynosiła bowiem w tej sprawie 735 zł, a więc była niższa od „progu kasacyjności” określonego w art. 398² § 1 k.p.c. Cała skarga kasacyjna płatnika, mając na uwadze treść art. 219 k.p.c., podlegała więc odrzuceniu jako niedopuszczalna już tylko z tej przyczyny.

Przechodząc do ostatniej kwestii, a więc decyzji o podleganiu obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na kolejne błędy autorów skarg. Stosownie do art. 398⁴ § 1 k.p.c., skarga kasacyjna powinna bowiem zawierać oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części; przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie oraz wniosek o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia i zmiany. Wedle § 2 cytowanego przepisu, skarga kasacyjna powinna zawierać nadto wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Uwadze odwołujących się umknęło zaś, że ich skargi jednocześnie dotyczyły 4 decyzji, które zostały rozpoznane w ramach jednego postępowania sądowego. Naturalną konsekwencją takiego stanu rzeczy był więc obowiązek takiego skonstruowania skargi kasacyjnej, aby wskazanie podstaw kasacyjnych i uzasadnienie wniosków o przyjęcie skargi do rozpoznania zostało sporządzone odrębnie dla każdej ze spraw. Tymczasem odwołujący się wskazali podstawę kasacyjną i uzasadnienie wniosku dla przyjęcia skargi do rozpoznania tylko dla decyzji dotyczącej wysokości podstawy wymiaru składek za grudzień 2015 r. - skarga ogniskowała się jedynie wokół kwestii dopuszczalności ukształtowania wynagrodzenia prezesa zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zatrudnionego na podstawie umowy o pracę w taki sposób, aby część wynagrodzenia pobierał on ze stosunku pracy, a część z tytułu czynności korporacyjnych, jak też wokół pytania o możliwość uznania uchwały zgromadzenia wspólników spółki za pozorną/fikcyjną. Dlatego Sąd Apelacyjny uznał, że również decyzja organu rentowego o ustaleniu podlegania ubezpieczonego obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym nie została

skutecznie zaskarżona skargą kasacyjną, albowiem nie zawierała niezbędnych i nieusuwalnych elementów konstrukcyjnych, określonych w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.

Kierując się przedstawioną argumentacją, Sąd Apelacyjny odrzucił zatem obie skargi kasacyjne jako niedopuszczalne.

Odwołujący się E. Sp. z o.o. w Ł. oraz R. K. wniesli do Sądu Najwyższego zażalenia od postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 26 czerwca 2020 r., zaskarżając to postanowienie w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, to jest:

1. art. 398² § 1 k.p.c. w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c., przez błędne przyjęcie, że jedynie w jednej z połączonych spraw skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia;

2. art. 25 § 1 k.p.c. w związku z art. 368 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 398⁶ k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., przez błędne odrzucenie skargi kasacyjnej z powodu nieprawidłowego, w ocenie Sądu Apelacyjnego, wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia w sytuacji, gdy skarżący wskazali tę wartość zgodnie z treścią wezwania Sądu;

3. art. 398⁷ § 2 k.p.c., przez nieprzedstawienie Sądowi Najwyższemu skargi kasacyjnej i odpowiedzi na skargę wraz z aktami sprawy po zarządzeniu doręczenia odpowiedzi na skargę skarżącemu;

4. art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398⁴ § 1 k.p.c., przez błędne przyjęcie, że obowiązkiem skarżącego było takie skonstruowanie skargi kasacyjnej, aby wskazanie podstaw kasacyjnych i uzasadnienie wniosków o przyjęcie skargi do rozpoznania zostało sporządzone odrębnie dla każdej z połączonych spraw;

5. art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 477¹¹ k.p.c., przez błędne przyjęcie, że odwołujący się R. K. nie jest zainteresowanym w zakresie rozstrzygnięcia dotyczącego ustalenia podstawy wymiaru składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty, żalący się wniesli o przyjęcie zażalenia do rozpoznania, uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w (...). Ponadto wniesli o zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Oba rozpoznawane w niniejszym postępowaniu zażalenia są uzasadnione.

Wstępnie Sąd Najwyższy zauważa, że skargi kasacyjne wniesione przez żalących się od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 29 maja 2019 r. zostały odrzucone zaskarżonym postanowieniem bez oznaczenia zakresu, którego dotyczą, a zatem „w całości”.

Tymczasem, zgodnie z art. 398⁶ § 2 k.p.c., Sąd drugiej instancji odrzuca skargę kasacyjną wówczas, gdy skarga kasacyjna została wniesiona po upływie terminu, jest niedopuszczalna w myśl art. 398² k.p.c. lub nie spełnia określonych w art. 398⁴ § 1 k.p.c. wymagań formalnych (konstrukcyjnych), to jest gdy brak w niej oznaczenia zaskarżonego orzeczenia i zakresu jego zaskarżenia, przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia bądź wniosku o uchylenie lub zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia i zmiany. Są to tzw. nieusuwalne wady skargi kasacyjnej. Ponadto, Sąd drugiej instancji jest upoważniony do badania, czy skarga, zgodnie z wymogami art. 398⁴ § 2 i 3 k.p.c., zawiera wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania i uzasadnienie tego wniosku oraz czyni zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a w sprawach o prawa majątkowe zawiera oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia; wreszcie czy jest opłacona. Z uwagi na możliwość usunięcia tych wad (są to tzw. wady usuwalne), w przypadku ich stwierdzenia, na podstawie art. 398⁶ § 1 k.p.c. (w przypadku nieopłacenia skargi na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c.), sąd wzywa skarżącego do usunięcia zauważonych braków. Dopiero nieusunięcie ich w terminie upoważnia sąd drugiej instancji do odrzucenia skargi kasacyjnej na podstawie art. art. 398⁶ § 2 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2015 r., III PZ 4/15, LEX nr 1920180).

Sąd drugiej instancji nie może natomiast oceniać, czy przytoczone przez skarżącego podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie, a także uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej jest wystarczające do przyjęcia tej skargi do rozpoznania, ponieważ rozstrzygnięcie tej kwestii należy do wyłącznej kompetencji Sądu Najwyższego (por. pośród wielu postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13

października 2005 r., I PZ 32/05, OSNP 2006 nr 17-18, poz. 272; z dnia 8 listopada 2006 r., I UZ 23/06, LEX nr 950642; z dnia 15 grudnia 2011 r., II CZ 102/11, LEX nr 1294323; z dnia 25 stycznia 2007 r., I PZ 29/06, LEX nr 1058759; z dnia 9 maja 2003 r., V CZ 47/03, oraz z dnia 14 stycznia 2015 r. I CZ 113/14, LEX nr 1622299). Oznacza to, że przedstawienie wyraźnie wyodrębnionych podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia oraz wniosku mającego przemawiać za przyjęciem skargi do rozpoznania i uzasadnienia tego wniosku, nawet jeżeli następnie zostaną one ocenione przez Sąd Najwyższy jako niewystarczające do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, spełnia minimalne wymagania dotyczące omawianego elementu konstrukcyjnego skargi.

Odnosząc te ogólne uwagi do okoliczności faktycznych sprawy, w której odwołujący się wnieśli skargi kasacyjne, Sąd Najwyższy stwierdza, że skargi te bez wątplenia spełniają wymogi formalne (konstrukcyjne) określone w art. 398⁴ § 1 k.p.c., gdyż zawierają oznaczenie zaskarżonego orzeczenia i zakres jego zaskarżenia (w całości), a także przytoczono w nich podstawy kasacyjne i ich uzasadnienia oraz wnioski o uchylenie zaskarżonego orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia. Skargi zawierają też wnioski o przyjęcie ich do rozpoznania oraz uzasadnienie tych wniosków (art. 398⁴ § 2 k.p.c.). Wymaga ponadto podkreślenia, że ma co prawda rację Sąd drugiej instancji, podkreślając specyficzny charakter sprawy, w której wniesiono owe skargi kasacyjne, polegający na tym, że sprawa ta została zainicjowana odwołaniami wniesionymi od czterech decyzji organu rentowego i toczy się jako połączona na podstawie art. 219 k.p.c. do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia, jednakże Sąd Apelacyjny zdaje się równocześnie zapominać, że jedna z połączonych w ten sposób spraw dotyczy bez wątplenia decyzji organu rentowego, której przedmiotem jest podleganie przez R. K. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako zleceniodawcy E. Sp. z o.o. w Ł. oraz ustalenie podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia. Tymczasem w myśl art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje (a więc jest dopuszczalna) niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia między innymi w sprawach o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Jeśli zatem skargi kasacyjne obojga żalących się obejmują swoim zakresem całe rozstrzygnięcie zawarte w wyroku

Sądu Apelacyjnego z dnia 29 maja 2019 r., to z całą pewnością dotyczą także wspomnianej decyzji. Skoro zaś, o czym była już mowa, zawierają równocześnie wszystkie konstrukcyjne elementy określone w art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c., to odrzucenie takich skarg przez Sąd drugiej instancji narusza art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Niezależnie od powyższych stwierdzeń Sąd Najwyższy zauważa i to, że dokonana przez Sąd Apelacyjny negatywna ocena skarg kasacyjnych żalących się w tym zakresie, w jakim odnosi się do decyzji o podleganiu obowiązkowi ubezpieczenia społecznego w istocie przypomina czynności dokonywane na etapie przedsądu, a nie będącą domeną Sądu drugiej instancji ocenę spełnienia wyżej wymienionych wymagań konstrukcyjnych tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Kwestia, czy wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został należycie i przekonująco skonstruowany, może być natomiast przedmiotem rozważań wyłącznie Sądu Najwyższego w ramach przedsądu (art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c.).

Wątpliwości musi budzić prawidłowość zaskarżonego postanowienia również w tej części, w której wytyka ono żalącym się niewykonanie wezwania do usunięcia wad ich skarg kasacyjnych przez oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia w części dotyczącej decyzji ustalających podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz wymiar tych składek. Wbrew stanowisku Sądu drugiej instancji, żalący się wykonali bowiem skierowane do nich wezwania, o czym świadczy treść ich pism procesowych, a jeśli zrobili to w sposób nieprecyzyjny, odwołując się do samych decyzji organu rentowego, to należało, stosownie do art. 25 § 1 k.p.c. w związku z art. 398⁴ § 3 k.p.c., dokonać sprawdzenia tak określonej wartości przedmiotu zaskarżenia i zarządzić w tym celu odpowiednie dochodzenie, czego jednak Sąd Apelacyjny nie uczynił.

Jak się więc zdaje, zaskarżone postanowienie odpowiada prawu jedynie w tym zakresie, w którym odnosi się do rozstrzygnięcia dotyczącego składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, których suma według wyliczeń Sądu drugiej instancji wynosiła zaledwie 735 zł, a zatem była niższa od wymaganej treścią art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.

Kierując się jednak wcześniej przedstawionymi motywami oraz opierając się na treści art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł

jak w sentencji postanowienia, uznając, że zaskarżone postanowienie w swej zasadniczej części jest wadliwe.